

УКРАЇНЬСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Програма для загальноосвітніх навчальних закладів

5–9 класи

(зі змінами, внесеними у 2015 році)

Пояснювальна записка

Програма з української літератури для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів розроблена відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392.

У ньому мету освітньої галузі «Мови і літератури» сформульовано як «розвиток особистості учня, формування в нього мовленнєвої і читацької культури, комунікативної та літературної компетентностей, гуманістичного світогляду, національної свідомості, високої моралі, активної громадянської позиції, естетичних смаків і ціннісних орієнтацій».

При укладанні програми було враховано, що українська література в загальному світовому контексті є свідченням високої духовної та цивілізаційної розвиненості українського народу, невід'ємною складовою його національної культури. Як мистецтво слова вона є носієм потужного заряду духовної енергії, здатна передавати загальнолюдські й національні цінності від покоління до покоління, культивувати їх у людській душі. Засобами мистецтва слова вона допомагає формувати, збагачувати внутрішній світ людини, формувати сильний, комунікабельний характер, широкий світогляд, особисту культуру, спрямовувати морально-етичний потенціал, розвивати інтелект, творчі здібності, естетичний смак.

У сучасному процесі державотворення гуманітарна сфера, до якої належить і освіта, відіграє першорядну роль, адже найбільшою цінністю кожного цивілізованого суспільства є людина. Літературна освіта є важливим чинником створення оптимальних передумов розвитку всебічно освіченої особистості, виховання громадянина-патріота України, а її зміст базується на засадах загальнолюдських і національних цінностей, принципах гуманізму й демократії.

Українська література також є потужним носієм ідентичності нації, її генетичного коду. Тому в контексті світових процесів глобалізації, індивідуальному національному самоусвідомленні, самозбереженні й самостверженні її роль незаперечна й важлива. Виховання свідомого українця повинно базуватися на історичних і культурних знаннях, традиціях, на переосмисленні сучасного досвіду на основі загальнолюдських цінностей. Ознайомлення з художнім твором, усебічний аналіз змістової, жанрової та естетичної специфіки наблизять учнів до розуміння літератури як вияву мистецтва, потужного чинника світосприйняття та самоідентифікації.

Відповідно, у сьогоднішній освітній системі предмет «Українська література» набуває особливої актуальності.

Отже, **метою вивчення української літератури в загальноосвітній школі є:** підвищення загальної освіченості громадянина України, досягнення належного рівня сформованості вміння «читати й усвідомлювати прочитане», «прилучатися до художньої літератури, а через неї — до фундаментальних цінностей культури», розширення їхніх культурно-пізнавальних інтересів; сприяння всебічному розвитку, духовному збагаченню, активному становленню й самореалізації людини в сучасному світі; виховання національно свідомого громадянина України; формування й утвердження гуманістичного світогляду особистості, національних і загальнолюдських цінностей.

Складові цієї стратегічної мети реалізуються через такі конкретні **завдання навчального предмета «Українська література»**, які, відповідно до Державного стандарту, ґрунтуються на емоційно-ціннісній, літературознавчій, загальнокультурній, компаративній змістових лініях:

1. Зацікавлення учнів художнім твором як явищем мистецтва слова, специфічним «інструментом» пізнання світу і себе в ньому — прищеплення і стійкого утримання бажання читати.
2. Розвиток уміння сприймати літературний твір як явище мистецтва слова.
3. Підняття рівня загальної освіченості учнів: набуття ними базових знань з української літератури, необхідних для повноцінної інтеграції в суспільство на різних рівнях. Ознайомлення з найвизначнішими і найпоказовішими взірцями української народної творчості та художньої літератури.
4. Формування загальної читацької культури учнів, розвиток естетичного смаку, вміння розрізняти явища високого мистецтва і низькопробної культури.
5. Формування стійкого інтересу до української літератури як вагомого духовного спадку народу, повноцінного оригінального мистецтва.
6. Виховання майбутнього читача й шанувальника української літератури.
7. Формування гуманістичного світогляду, принципів патріотизму й толерантності, розвиток духовного світу, утвердження загальнолюдських морально-етичних орієнтирів і цінностей.
8. Сприяння національному самоусвідомленню і стійкому відчуттю приналежності до культурної світової спільноти.
9. Вивчення української літератури в національному і світовому культурологічних контекстах.
10. Розвиток творчих і комунікативних здібностей учнів, їхнього самостійного і критичного мислення, культури полеміки, уміння аргументовано доводити власну думку.
11. Вироблення вміння компетентно і цілеспрямовано орієнтуватися в інформаційному і комунікативному сучасному просторі.
12. Вироблення вміння застосовувати здобуті на уроках літератури знання, навички в практичному житті.
13. Розвиток навичок самоосвіти, бажання і спроможності постійно вчитися.

Отже, у програмі з української літератури враховано нинішні державні вимоги до змісту й рівня навчальних досягнень учнів загальноосвітньої школи. **Зміст** запропонованого до вивчення літературного матеріалу спроектовано на очікувані

результати навчання, що дає можливість більш цілеспрямовано і стратегічно зорієнтовано організувати навчальний процес, а також проконтролювати його. Результати навчання передбачають формування такого покоління молоді, яке буде здатним робити особистісний духовно-світоглядний вибір; матиме необхідні знання, навички й компетентності для інтеграції в ринкове суспільство на різних рівнях; для повноцінного утвердження себе в глобалізаційному світі; буде здатним до навчання упродовж усього життя.

У ній наскрізно втілено **ключові компетентності**, які сприятимуть розвитку особистості та її повноцінній самореалізації в сучасно-му житті. Вивчення в загальноосвітній школі предмета «Українська література» забезпечує реалізацію цих компетентностей у таких напрямках:

соціальні компетентності (активна участь у суспільному житті; здатність знайти, зберегти і розвинути себе як особистість; розвиток комунікативних якостей; здатність розв'язувати проблеми; формування світоглядних і загальнолюдських ціннісних орієнтирів);

мотиваційні компетентності (розвиток творчих здібностей, здатності до навчання, самостійності мислення);

функціональні компетентності: естетична, культурологічна, мовна, комунікативна (вміння оперувати набутими знаннями, сформованими навичками, використовувати їх у практичному житті).

Загальний результат програми з української літератури стосується:

- **учня** (освіченої і розвиненої особистості, спроможної повноцінно реалізуватися в майбутньому дорослому житті);
- **учителя** (для якого передбачається підвищення фахових вимог);
- **української літератури** (змінюється її імідж, зростає престиж).

Відповідно до Державного стандарту зміст літературного компонента в основній школі, зокрема й предмету «Українська література», спрямовано на досягнення належного рівня сформованості вміння читати й усвідомлювати прочитане, на розвиток інтересу до художньої літератури, до читання загалом, розкриття за допомогою літератури національних і загальнолюдських цінностей, на формування гуманістичного світогляду особистості, розширення її культурно-пізнавальних інтересів; на виховання поваги до звичаїв, традицій українського народу, толерантного ставлення до культури інших народів. Програмою передбачається засвоєння певного кола усвідомлених літературних знань (змісту творів, авторів, окремих фактів біографії письменників тощо), початкових уявлень, умінь і навичок оперувати ними в процесі читання творів та під час їх текстового розгляду.

Концептуальна структура програми, її змістове наповнення передбачають: утілення ключових компетентностей, урахування вікових особливостей учнів, психології сприйняття дитиною творів художньої літератури, особливості сучасного навчального процесу в середній школі, право вибору (для вчителя і учня), особливості сучасного інформаційно-комунікативного простору, національних процесів державотворення, загальносвітових процесів глобалізації тощо. Тому художні твори для текстового розгляду добиралися за принципами: естетичних критеріїв, жанрово-тематичної розмаїтості, урахування вікової психології, осучаснення змістового матеріалу.

Курс української літератури в 5–8 класах структуровано за такими взаємопов'язаними тематично-проблемними блоками:

- **5 клас** («Світ фантазії, мудрості», «Історичне минуле нашого на-роду», «Рідна Україна. Світ природи»);
- **6 клас** («Загадково прекрасна і славна давнина України», «Я і світ», «Пригоди і романтика», «Гумористичні твори»);
- **7 клас** («Із пісенних скарбів», «Про далекі минулі часи», «Ти знаєш, що ти — людина...», «Ми — українці»);
- **8 клас** («Усна народна творчість», «Світ української поезії», «Національна драма», «З української прози», «Український гу-мор і сатира»). Вивчення української літератури в кожному класі має також рубрику «**Література рідного краю**», на яку виділено 4 години, які вчитель упродовж року має розподіляти самостійно. Це сприятиме додатковому індивідуальному вибору вчителем текстів для роз-гляду. **До «літератури рідного краю» пропонуємо включати також художню творчість ровесників учнів, їхніх земляків.**

До кожного з них відповідно до вікових особливостей учнів підібрані тексти, які за своїм змістом дають можливість максимально репрезентувати ту чи ту тему. Ураховано також і необхідність тематично-стильової різноманітності пропонованих для розгляду творів, їхні ідейно-ціннісні пласти, які втілюють ключові компетентності.

Отже, українська література в основній школі вивчається за своєрідним цілісним сюжетом, у якому кожен із митців має свою «нішу» в тій чи тій темі, відповідно його твір виконує певну естетичну й морально-етичну функції. При цьому біографія письменника загалом не вивчається, вона згадується лише вибірково, диференційовано, тобто так, як того потребує основна тема, заявлена в назві тематично-проблемного блоку, до того ж фрагмент із біографії має зацікавлювати й бути доступним дитині певного віку.

З 9-го класу розпочинається системне вивчення української літератури, тобто до змісту навчального матеріалу застосовано історико-хронологічний підхід як основний, враховано історико-літературний контекст. Також зміст цього навчального матеріалу доповнено розглядом біографій письменників, хоча й у доступних межах.

Отже, навчально-виховний процес уроків української літератури передбачає формування цілісного уявлення про неї як про важливий складник національної культури, підвищення загального рівня культури майбутнього національно свідомого покоління, розвиток його творчого, інтелектуального потенціалу, вироблення здорового, повноцінного світогляду, у якому переважатимуть критерії толерантності й патріотизму.

Викладання цього предмета відбувається у форматі загального мистецького контексту, у якому створювався художній твір, а також **міжпредметних зв'язків** (українська мова, історія, світова література, образотворче мистецтво, музика, природознавство, географія, естетика, етика).

Особливо варто наголосити на демократичному спрямуванні всіх компонентів програми. Насамперед це стосується розподілу навчальних годин.

Запропонована кількість часу на вивчення кожного розділу, теми є орієнтовною, учитель може її змінювати (у межах

70 годин). **Резервний час** може використовуватися для уроків розвитку мовлення, контрольного оцінювання, різних видів творчих та інших робіт (екскурсій, диспутів, семінарів тощо) — на вибір учителя. Ознайомлення з літературою рідного краю відбувається упродовж року.

У рубриці «**Зміст навчального матеріалу**» пропонуються вступні тези до кожного розділу чи теми, коротка характеристика творчості письменника, анотації до творів, що враховують сучасні літературознавчі оцінки (у доступних для школярів межах); уводяться необхідні під час розгляду художніх творів нові теоретичні поняття, необхідні для аналізування текстів тощо. Зміст цієї рубрики засновано на сучасних загальноприйнятих компетентних версіях оцінки письменника і його творчості, водночас враховано навчально-методичні особливості шкільного літературознавства, виховну, естетичну мету вивчення художнього твору.

Однак ця рубрика не повинна сприйматися догматично. Учитель пропонує лише необхідні стартові знання, висловлює певні судження як взірць (своєрідний ключик розуміння), що заохочувало б до пізнання, роздумів, ви словлення власної думки, зацікавило, скорегувало, спрямовувало до розкриття теми й підтеми. Програма не вимагає прийняття єдиної думки, єдиного прочитання тексту, навчальний матеріал повинен подаватися так, щоб спонукати до власних оціночних висновків. Учень учиться їх робити самостійно, так само, як і самостійно мислити, оцінювати, порівнювати, проводити аналогії з сучасним життям, власним досвідом тощо.

Необхідно звернути увагу, що **текстово вивчаються** лише твори, виокремлені в тексті програми півжирним, інші ж лише називаються. Це саме стосується й коротких оглядів перед підтемами. Наприклад, перед вивченням «Слова о полку Ігоревім» учитель має лише назвати пам'ятки оригінальної літератури княжої Руси-України, коротко, узагальнено їх охарактеризувавши, а не розглядати їх детально.

Програма передбачає подальшу модернізацію шкільного літературознавства. Вона полягає у: відході від ідеологічного чи соціально заангажованого прочитання-аналізу художнього твору, від невинновданого критерію міметичності (тобто буквального сприйняття його як відображення реального факту історичної чи просторової дійсності), що зовсім не виключає необхідний історико-літературний контекст; урізноманітненні інтерпретування художнього твору, тобто розуміння його не лише згідно із задумом автора, а й із виявленням тих смислів, які твір набуває в процесі історичного функціонування; врахуванні значної ролі читача як співтворця тексту; пріоритетній ролі творчих підходів під час аналізування творів, тобто в руйнуванні усталених застарілих схем.

Особливу увагу варто звернути на підрубрику ТЛ (теорія літератури). У шкільному вивченні вона означає лише початкові, доступні дітям знання про художні засоби, жанри, літературознавчі поняття тощо, необхідні при розгляді художнього твору як явища мистецтва слова. До того ж кожне з них зазначається лише один раз, надалі вони лише повторюються, закріплюються — відповідно до вибору й фахової компетентності вчителя, підготовленості учнів.

Рубрика «**Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів**» містить перелік основних усвідомлених знань (у тому числі й творів для вивчення напам'ять), умінь, навичок, передбачених кожною конкретною темою. Завдання цієї рубрики запропоновано диференційовано, з наростаючою складністю, що зручно й необхідно для особистісно зорієнтованого навчання, при врахуванні рівня підготовленості учнів, а також для оцінювання їхніх знань.

Особливий акцент зроблено на вимогах емоційно-ціннісної сфери (*вони виокремлені курсивом*). Їх необхідно обов'язково враховувати під час розгляду конкретних художніх текстів. Це своєрідний прогноз тих морально-етичних, суспільно вартісних виховних компетенцій, які можуть прищеплюватися молодій людині в результаті вивчення художнього твору і які допомагатимуть їй повноцінно жити. Звісно, це лише гіпотетичний морально-емоційний результат, адже вплив мистецтва на людину індивідуальний, а тому може бути не-передбачуваним. Однак цей цілеспрямований запропонований емоційно-ціннісний прогноз великою мірою увиразнює й частково дисциплінує весь навчальний процес на уроках літератури, у сучасних умовах глобалізаційних процесів, тенденцій дегуманізації тощо, робить його потужним націє- та людинотворчим чинником.

Демократична орієнтація програми спрямована на постійну творчу співпрацю, діалог учителя, учня з художнім твором, дає широкий простір для самостійного сприйняття й осмислення літератури як явища мистецтва.

6 клас

Усього — 70 год. На тиждень — 2 год Текстуальне вивчення творів — 51 год Повторення та узагальнення — 2 год
Література рідного краю — 4 год Позакласне читання — 4 год Розвиток мовлення — 4 год (у межах годин на
текстуальне вивчення)
Виразне читання — 2 год. Резервний час — 7 год

К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	<p>ВСТУП Книжка в житті людини. Письменник — особливо обдарована людина, його праця над художнім твором. Розповідь про те, як «робиться книга». Сучасний читач і його роль у новому «житті» твору.</p>	<p>Учень / учениця: знає про рукописні книги часів Київської Русі, про автора «Повісті временних літ» Нестора Літописця; розуміє роль книжки в житті людини, складність і особливості процесу творчості, місце в ньому уяви й фантазії митця, роль читача в «житті» художнього тексту; розуміє ставлення до дійсності звичайної людини і письменника, ставлення до літературного твору читача і письменника; знає, де можна «зустрітися» з літературою (літературні журнали, радіопередачі, телебачення, театр, книгарні, бібліотеки, Інтернет); уміє аргументувати індивідуальні читацькі інтереси. <i>Усвідомлення потреби шанобливого ставлення людей до книжки, до освіти.</i></p>
6	<p>ЗАГАДКОВО ПРЕКРАСНА І СЛАВНА ДАВНИНА УКРАЇНИ Календарно-обрядові пісні. Роль і місце пісні в житті українців. Головні календарні обряди. Народна обрядова пісня, її різновиди. <i>Пісні літнього циклу:</i> «У ржі на межі», «Ой біжить, біжить мала дівчина», «Проведу я русалочки до бору» (русальні); «Заплету віночок», «Ой вінку мій, вінку», «Купайло, Купайло!» (купальські); «Маяло житечко, маяло», «Там у полі криниченька» (жнивварські) — на вибір. <i>Пісні зимового циклу:</i> «Ой хто, хто Миколая любить», «Засівна», «Нова радість стала», «Добрий вечір тобі, пане господарю!», «Щедрик,</p>	<p>Учень / учениця: знає про виникнення народної обрядової поезії, її різновиди; уміє розповідати про головні календарні обряди українців; розрізняє і називає різновиди календарно-обрядових пісень; уміє виразно і вдумливо читати їх, коментувати зміст, виокремлювати й пояснювати художні засоби. Учень / учениця: з'ясовує роль колискової пісні в житті людини; уміє описати образ матері над колискою дитини (за літературою та живописом); розвиває вміння висловлювати власні роздуми про тепло рідного дому. Вивчає напам'ять: 2 пісні (на вибір). <i>Формування прагнення відроджувати й вивчати оригінальну творчість народу. Виховання поваги до прадавніх вірувань наших предків, гордості</i></p>
К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
3	<p>щедрик, щедрівочка» (на вибір). <i>Веснянки:</i> «Ой весна, весна — днем красна», «Ой кувала зозуленька», «А в кривого танця» (на вибір). <i>Народні колискові пісні</i> «Ой ти, коте, коточок», «Ой ну, люлі, дитя, спать». Провідні мотиви, лексичні особливості колискових. Календарно-обрядові пісні рідного краю. ТЛ: народна пісня, колискова, повтори (рефрен), анафора.</p>	<p><i>за свій талановитий народ. Виховання почуття любові до рідних.</i></p> <p>Учень / учениця: розуміє і вміє пояснити специфіку пісні літературного походження; переказує історію створення національного гімну; висловлює судження про значення національного гімну в житті народу; розповідає про зв'язок народної легенди про дівчину-Україну з «Молитвою» О. Кониського; виразно і вдумливо читає пісні; визначає й коментує провідні мотиви, пояснює роль символів у них. Вивчає напам'ять: гімн «Ще не вмерла України...» й 1 пісню (на вибір). <i>Осмислення почуття патріотизму, віри в</i></p>

	літературного поход- ження. ТЛ: гімн.	<i>щасливе майбутнє свого народу.</i>
2	Микола ВОРОНИЙ. «Євшан-зілля» Коротко про письменника. Патріотичні почуття й толерантне ставлення до інших народів. Роль слова, пісні, історії в житті будь-якої людини. Краса природи рідного краю. ТЛ: ліричний герой, ліро-епічний твір, поема.	Учень / учениця: знає коротко про письменника; виразно і вдумливо читає поему; вміє розповідати про її історичну основу, зв'язок з народною легендою (за літописом), визначати головну думку; розповідає про життя ханського сина в полоні руського князя й пояснює , чому він забув рідний край; характеризує образ юнака-половця; співвідносить давноминулі події, описані в поемі, із сучасністю; висловлює власне розуміння почуття патріотизму. <i>Значення історичної пам'яті для кожної людини як усвідомлення приналежності до свого народу, національної свідомості, вірності Батьківщині.</i>
2	Тарас ШЕВЧЕНКО. «Думка» («Тече вода в синє море...»), «Іван Підкова» (без вступу) Відомості про	Учень / учениця: знає і розповідає основні відомості про життя Т. Шевченка в Санкт-Петербурзі; знає зміст творів, виразно й
К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	перебування поета в Санкт-Петербурзі. Патріотичні мотиви творів Т. Шевченка, їхній героїчний пафос, зображення в них історичного минулого. Специфіка ліричних і ліро-епічних творів.	осмислено читає їх; уміє визначати провідний мотив вірша «Думка», пояснювати роль художніх засобів; розкриває історичну основу поеми «Іван Підкова», риси й поведінку козацьких ватажків, їхні стосунки з підлеглими; пояснює особливості художніх засобів у зображенні штормового моря, бою. Вивчає напам'ять: вірш «Думка». <i>Усвідомлення того, що героїзм і мужність — ознаки лицарських чеснот українських козаків, за-повідані як духовний спадок на-щадкам. Осмислення духовного зв'язку з історичним минулим рід-ного народу.</i>
4	В. Рутківський. «Джури козака Швайки» («На козацьких островах») Творчість відомого українського письменника. Твір про волелюбних, сміливих героїв, які вміють вистояти у складних ситуаціях. Тема боротьби українських козаків проти татарської орди.	Учень / учениця: уміє визначити історичну основу твору; знаходити і коментувати описи природи, портрети персонажів; висловлювати власні судження про героїство та вміння з честю вийти із найскладніших ситуацій козака-характерника Швайки та його юних помічників Грицика та Санька; аналізувати роль художніх засобів. <i>Усвідомлення лицарства, сміливості, фізичної, духовної сили наших предків. Виховання й утвердження цих якостей у наш час.</i>
3	Я І СВІТ Леся УКРАЇНКА (Лариса Петрівна Косач). «Мрії», «Як дитиною, бувало...», «Тиша морська» Дитинство поетеси, роль родини у її вихованні. Неповторний світ дитинства в цих поезіях. Образ мужньої, сильної духом дівчинки, її життєрадісний погляд на світ, вільнолюбство, впевненість, розвинена уява. Значення мистецтва в житті людини.	Учень / учениця: розповідає про дитинство Лесі Українки, її мужність, талановитість; усвідомлює і вміє пояснити мотив глибокого родинного зв'язку дитини з батьками; характеризує образ ліричної героїні; висловлює власні роздуми про неї; уміє розкрити зміст поезії «Співець», з'ясувати художню своєрідність твору. Вивчає напам'ять: вірш «Як дитиною, бувало...» <i>Виховання почуття любові до батьків, родини, формування стоїчних рис характеру (мужність, цілеспрямованість, наполегливість), прагнення до самоосвіти.</i>
4	Володимир ВИННИЧЕНКО. «Федько-халамидник» Цікава історія з життя письменника. Художня розповідь про ди-вовижного хлопчика	Учень / учениця: розповідає цікаві епізоди з життя письменника; знає зміст оповідання; виразно і вдумливо читає найбільш вражаючі епізоди; вміє
К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	Федька, його життя і пригоди, стосунки з однолітками. Щедрий на добро внутрішній світ героя. Федько як особистість. ТЛ: головний герой, другорядні герої.	проаналізувати епічний твір, назвати риси характеру Федька, що вирізняють його з-поміж друзів-однолітків, уміє прокоментувати їх; висловлює своє ставлення до літературних героїв; аналізує роль художніх засобів у творі, знаходить портрет, пейзаж, діалоги; уміє сформулювати головну думку оповідання і висловити

		своє ставлення до зображуваного. <i>Усвідомлення найважливіших цінностей моралі та етики, що роблять людину духовно багатого і щедрою на добро, порядність, чесність.</i>
1	Станіслав ЧЕРНІЛЕВСЬКИЙ. «Теплота родинного інтиму...», «Забула внучка в баби черевички...» Настрої і почуття, висвітлені в поезіях (<i>любов, доброта, висока духовність</i>). ТЛ: віршові розміри ямб, хорей.	<i>Учень / учениця:</i> виразно й усвідомлено читає вірші; розвиває вміння прокоментувати почуття, про які йдеться в цих творах; уміє співвіднести їх із пережитими особисто. <i>Осмислення ролі батьківського дому в житті людини, відповідальності за власну родину.</i>
2	Ірина ЖИЛЕНКО. «Жар-Птиця», «Підкова», «Гном у буфеті» Поетичні роздуми про дружбу, доброту, красу, про людське щастя і шляхи до нього, про те, що може врятувати су-часний світ.	<i>Учень / учениця:</i> розуміє , що світ дитинства — вічне джерело сили, натхнення, мрій, фантазій; виразно й усвідомлено читає поезії; уміє прокоментувати їхній зміст, знайти і пояснити художні засоби; уміє висловлювати власні роздуми про щастя і шляхи до нього, про цінності, які потрібно берегти в сучасному світі. <i>Усвідомлення ролі почуття дружби в житті людини, вміння бачити красу навколо, цінувати доброту.</i>
1	Ігор Калинець. «Стежечка», «Блискавка», «Веселка», «Криничка», «Дим» (зб. «Дивосвіт») — на вибір Один із талановитих українських поетів, який пише і для дітей. Цікавий епізод із його життя. Своєрідність форми його поезій. Образ найдорожчої людини — мами. Відчуття, нав'язані великодньою поезією «Писанки».	<i>Учень/учениця:</i> розуміє метафоричність поезій; уміє прокоментувати роль метафори й порівняння в «Писанці», реальне та уявне в ній; схарактеризувати образ мами; виразно і вдумливо читати вірші; прокоментувати образне бачення світу, явищ природи у них; пояснювати поєднання у творі уявного, фантастичного і реального; висловлювати власне бачення образів стежечки, блискавки, веселки тощо. Вивчити напам'ять: 1 вірш (на вибір). <i>Формування естетичного сприйняття</i>
К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		<i>світу природи, розвиток творчої уяви, фантазії.</i>
3	Емма АНДІЄВСЬКА. «Казка про яян», «Говорюща риба» Сучасна українська письменниця і художниця. Її казки-притчі. Добро і любов до світу. Порушення питань моралі, дружби, сили слова. Прихований повчальний зміст творів. Принципи толерантного ставлення до інших, вірності мріям, прагнення гармонії зі світом.	<i>Учень / учениця:</i> виразно і вдумливо читає казки; виокремлює фантастичні елементи в них; уміє визначити головну думку кожного з творів, відшукавши в них ключові фрази; формулює власні висновки про твори та про їх основні ідеї. <i>Усвідомлення морально-етичних цінностей, що допомагають бачити й розуміти красу і приваби світу, гармонійно і щасливо жити в ньому.</i>
5	ПРИГОДИ І РОМАНТИКА Всеволод НЕСТАЙКО. «Тореадори з Васюківки» В. Нестайко — відомий у світі український дитячий письменник. Пригодницький захоплюючий сюжет, мрія і дійсність, смішне, комічне, романтичне в його пригодницькій повісті для дітей. ТЛ: Повість	<i>Учень / учениця:</i> знає основне про письменника; розуміє поняття романтичного і пригодницького; уміє визначити жанр твору; самостійно ознайомлюється зі змістом фрагментів (розділи 1–4); уміє аналізувати поведінку героїв, їхні вчинки, моральний вибір у різних життєвих ситуаціях; характеризує улюбленого героя, аргументує свій вибір, розкриває риси його вдачі; виокремлює , виразно читає й коментує найцікавіші епізоди тексту; уміє висловлюватися про зв'язок прочитаного з власними життєвими спостереженнями. <i>Формування активної життєвої позиції, позитивних рис характеру. Вміння толерантно й аргументовано доводити свою думку, відстоювати власну позицію.</i>
4	Ярослав СТЕЛЬМАХ. «Митькозавр з Юрківки, або Химера лісового озера» Таємничі, веселі й незвичайні події в повісті, передані образним словом. Допитливість, винахідливість, кмітливість хлопчиків — головних героїв.	<i>Учень / учениця:</i> уміє переказувати зміст уривка повісті, визначити кульмінаційний епізод у ній; характеризує образи Сергія і Митька, їхню поведінку в складній ситуації; висловлює власні роздуми про місце уяви, фантазії, романтичності в житті сучасної людини; знаходить у тексті реальні (звичайні) та пригодницькі події. <i>Усвідомлення значення романтичності, життєлюбства в житті людини.</i>
3	Леся ВОРОНИНА. «Таємне Товариство боягузів, або засіб від переляку № 9» Леся Воронина —	<i>Учень / учениця:</i> знає основне про письменницю; переказує зміст твору, висловлюється про своє

	сучасна письменниця, авторка багатьох книг для дітей. Фантастична, романтична, багатоепізодна повість	сприйняття його; характеризує образ головного героя Кліма, розмірковує , як виховувати в собі риси сміливості, хоробрості, кмітливості.
К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	про виховання гідності та мужності. Стосунки між різними поколіннями в родині. ТЛ: сюжет.	<i>Формування позитивного світогляду, розвиток вільного висловлення думки, вміння дискутувати, прищеплювати інтерес до пізнання нового, виховувати прагнення до самовдосконалення, самореалізації в ім'я добра.</i>
3	ГУМОРИСТИЧНІ ТВОРИ Гумористичне й сатиричне зображення. Жанрова різноманітність гумористичних творів (анекдоти, байки, усмішки, гуморески, співомовки та ін.). Велика роль гумору в житті українців. Леонід ГЛБОВ. «Щука», «Муха і Бджола», «Жаба і Віл» Визначний український байкар, поет. Викривальна і повчальна спрямованість байок письменника. Побудова байки. ТЛ: гумор, сатира, байка, алегорія, мораль.	Учень / учениця: розуміє роль гумору в житті українців; знає жанри гумористичних творів, називає їх; уміє розповісти про особливості побудови байки; виразно і вдумливо читає твори Л. Глібова, коментує їхній прихований зміст; уміє виокремити головну думку кожної байки, пояснити алегоричні образи; уміє зіставляти описане в байках із сьогодишнім реальним життям. Вивчає напам'ять: байку «Щука». <i>Усвідомлення важливості самокритичного погляду для успішної життєдіяльності людини. Формування життєстверджувальних, оптимістичних настроїв, вміння тактовно реагувати на іронію, гумор.</i>
2	Степан РУДАНСЬКИЙ. «Добре торгувалось», «Запорожці у короля» Коротко про письменника. Співомовки С. Руданського — унікальне явище у світовому письменстві. Висміювання моральних вад, негативних рис характеру, авторська симпатія до простої людини, до її розуму, кмітливості, почуття гумору, вміння посміятися над власною безпорадністю, вміння відстояти свою гідність. ТЛ: гумореска, співомовка	Учень / учениця: розуміє вияв народної мудрості у гуморесках, викривальний пафос співомовок; виразно й усвідомлено читає твори; ви значає іронічне ставлення до негативних рис характеру; уміє виокремити головну думку кожного твору; засвоює особливості виразного читання цих творів; характеризує героїв і порівнює їх; пояснює зв'язок історичних фактів із їх гумористичним відображенням у співомовках; поглиблює вміння проводити паралелі з сучасним життям; обґрунтовує власні спостереження над смішними ситуаціями в житті. <i>Усвідомлення, що почуття гумору- ознака духовного здоров'я людини.</i>
2	Павло ГЛАЗОВИЙ. «Еволюція», «Найважча роль», «Заморські гості», «Похвала» Іронічно-пародійна, викривальна спрямованість гумористичних і сатиричних творів.	Учень / учениця: виразно і вдумливо читає твори; уміє виокремлювати основні ідеї, аналізувати художні особливості гуморесок, проводити аналогії з власними спостереженнями. Вивчає напам'ять: 1 гумореску (на вибір). <i>Розвиток уміння іронічно, критично, з</i>
К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		<i>почуттям гумору сприймати дійсність й самого себе.</i>
4 (упро- довж року)	ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ Ознайомлення із творами письменників-земляків.	Учень / учениця: запам'ятовує імена і твори письменників-земляків; вдумливо читає їхні твори, розглядає зміст та основні ідеї; висловлює власну думку про доробок письменників-земляків. <i>Виховання шанобливого ставлення до митців рідного краю.</i>
2	УРОК-ПІДСУМОК Бесіда про твори, які вивчалися впродовж року й викликали найбільше зацікавлення	Учень / учениця: уміє називати імена митців, твори яких вивчали впродовж року; уміє розповідати про ті, які найбільше сподобалися, пояснити, чому <i>Формування власної думки, власної позиції</i>

7 клас

Усього — 70 год. На тиждень — 2 год Текстуальне вивчення творів — 54 год Повторення та узагальнення — 2 год
Література рідного краю — 4 год Позакласне читання — 4 год Розвиток мовлення — 4 год (у межах годин на
текстуальне вивчення) Резервний час — 6 год

К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	ВСТУП Художній твір як явище мистецтва, новий ірреальний світ, створений письменником. Його особливість і значення. Функції мистецтва.	Учень / учениця: розуміє функції літератури як мистецтва слова та називає їх; висловлює міркування з приводу функцій мистецтва, його місця в житті людини. <i>Усвідомлення потреби зацікавлення мистецтвом, його впливу на людину.</i>
4	ІЗ ПІСЕННИХ СКАРБІВ Суспільно-побутові пісні «Ой на горі та жінці жнуть», «Стоїть явір над водою», «Гомін, гомін по діброві», «Ой у степу криниченька» Висловлювання відомих людей про українські народні пісні. Їхнє ідейно-художнє багатство. Жанрово-тематичне розмаїття пісень (суспільно-побутові: козацькі, чумацькі, кріпацькі, солдатські, бурлацькі, аробітчанські тощо). Трагічний і героїчний пафоси козацьких і чумацьких пісень.	Учень / учениця: розуміє пафос козацьких і чумацьких пісень; добирає висловлювання відомих людей про українські пісні, коментує їх; уміє вдумливо читати тексти пісень, коломийок; уміє проаналізувати їхній зміст, образи, настрої, з'ясовуючи художні засоби, специфічні ознаки народної пісні та коломийки. Вивчає напам'ять: 1 пісню (на вибір). <i>Осмилення значення пісенної спадщини українців, відродження і вивчення оригінальної творчості в наш час.</i>
	Коломийки «Дозвілля молоді», «Жартівливі коломийки» — «перли розсіпаного намиста». Особливість жанру і його життєвість. Побудова, ритм коломийок. Життєствердний, гумористичний пафос. ТЛ: суспільно-побутові пісні, коломийки.	
6	ПРО МИНУЛІ ЧАСИ Іван ФРАНКО. «Захар Беркут» Короткі відомості про митця і його багатогранну творчість. Змалювання героїчної боротьби русичів-українців проти монголо-татарських нападників. Патріотична ідея (головна думка) у творі. ТЛ: історична повість.	Учень / учениця: уміє розповідати коротко про І. Франка; знає й розуміє зміст та історичну основу повісті; переказує і коментує зміст; уміє визначити тему повісті; володіє навичками аналізу епічного твору; характеризує образи Захара Беркута, Максима, Мирослави, Тугара Вовка; уміє підтверджувати власну думку цитатами з тексту; визначає улюбленого героя; аналізує роль художніх засобів, особливості мови;

		<p>пояснює роль діалектизмів; обговорює проблему вибору людини у вирішальній ситуації. <i>Виховання патріотичного почуття, поваги до батьків, вірності в дружбі й коханні як загальнолюдських морально-етичних цінностей.</i></p>
3	<p>Тарас ШЕВЧЕНКО. «Мені тринадцятий минало...», «Тополя», «Як умру, то поховайте...» Повторення життєпису поета. Мотив усеперамагаючого життєлюбства, доброти, любові. Зміна емоційного стану незахищеної дитячої душі у великому і складному світі («Мені тринадцятий минало...»). Ідея незнищенності справжнього кохання, краси, вірності («Тополя»). «Як умру, то поховайте...» — твір, що єдне минуле, теперішнє і майбутнє. Історія його написання. Ідея єднання з рідною землею. Мрія про щасливе майбутнє свого народу, віра в нього. ТЛ: балада, метаморфози, ідея.</p>	<p>Учень / учениця: знає про творче життя поета; розуміє значення його творчості для українського народу; виразно й осмислено читає твори; аналізує роздум поета про сирітське дитинство; пояснює роль контрасту та інших художніх засобів у творі «Мені тринадцятий минало»; уміє аналізувати ознаки балади («Тополя»), з'ясувати фольклорну основу твору, народно-пісенних засобів, зокрема прийому метаморфози; уміє розкрити ідею твору «Заповіт»; визначає віршові розміри. Вивчає напам'ять: «Як умру, то поховайте...». <i>Усвідомлення того, що здатність мріяти — невід'ємна риса характеру розвиненої людини. Усвідомлення великого значення для формування особистості почуття</i></p>
К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
		<i>вірності (ідеї, батьківщині, любові, принципам).</i>
4	<p>Андрій Чайковський. «За сестрою» Коротко про митця. Відтворення історичних подій із позицій гуманізму. Напружений динамічний сюжет героїко-романтичної повісті. Використання фольклорних мотивів, засобів (зокрема прийому гіперболізації). <i>Благородство, відповідальність, мужність, вірність, життєлюбство запорозьких козаків.</i> ТЛ: героїко-романтична повість, романтичний герой, композиція.</p>	<p>Учень / учениця уміє: проаналізувати повість; визначити її жанрові ознаки; характеризувати образи козаків-запорожців; складати план до характеристики Павлуся; з'ясувати фольклорні мотиви, засоби; висловлювати власні судження про героїство і лицарську відвагу головного героя. <i>Виховання лицарських чеснот, почуття патріотизму, відданості, віри в перемогу добра, краси, справедливості.</i></p>
6	<p>Михайло СТЕЛЬМАХ. «Гуси-лебеді летять...» Коротко про митця. Його поетичне сприймання світу. Автобіографічна повість про дитинство. Єдність світу природи і світу дитячої душі (у вчинках, поведінці, роздумах, переживаннях). Звичаї, традиції українців. Образи гусей-лебедів, чутливого до краси хлопчика Михайлика. ТЛ: автобіографічний твір.</p>	<p>Учень / учениця: знає про звичаї та традиції українського народу; уміє переказувати зміст фрагментів повісті; уміє розкрити образ Михайлика, розповісти про його сприйняття життя, схарактеризувати інші образи (діда, батьків, подружки Люби); уміє визначити головну думку твору, з'ясувати роль художніх засобів та елементів фольклору; розкриває власне розуміння образу гусей-лебедів. <i>Виховання любові до батьків, пошани до старших, любові до природи і світу. Розвиток фантазії, уяви в житті творчої особистості.</i></p>
4	<p>Григор ТЮТЮННИК. «Климко» Цікавий епізод із дитинства письменника. Тема воєнного лихоліття в повісті. Автобіографічна основа твору. Ідея самопожертви. Морально-етичні уроки доброти, чуйності, турботи про рідних. Художні особливості твору (<i>мова персона жів, художня деталь</i>). ТЛ: художня деталь.</p>	<p>Учень / учениця: знає про події часів воєнного лихоліття в Україні (Друга світова війна); уміє переказувати зміст повісті, проводити паралелі між особистим життям автора і сюжетом твору; розвиває навички аналізу епічного твору; характеризує образ Климка; пояснює художні особливості твору; виокремлює й переказує найбільш вражаючий епізод із повісті (аргументує свій вибір); висловлює власні роздуми про значення доброти і чуйності в людському житті. <i>Виховання важливих гуманних якостей людини — чуйності, доброти, турботи про ближнього, здатності співпереживати.</i></p>
К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

2	<p>«ТИ ЗНАЄШ, ЩО ТИ — ЛЮДИНА...» Олекса СТОРОЖЕНКО. «Скарб» Короткі відомості про автора, його гумористичні твори. Морально-етичні проблеми оповідання. Гумористичне, викривальне зображення головного героя. Скарб — узагальнений образ щастя. Повчальний характер оповідання.</p>	<p><i>Учень / учениця:</i> уміє переказувати сюжет оповідання, коментувати його; висвітлює особливості гумористичного змалювання образу головного героя, його поведінки; уміє розкрити символічне (приховане) значення образу скарбу; висловлює власні міркування про сенс людського буття, щастя людини. <i>Осмислення цінності життя людини, його наповненості й сенсу.</i></p>
1	<p>Богдан ЛЕПКИЙ. «Мишка (Казка для дітей, для малих і великих)» Твір, написаний спеціально для дітей. Актуальні морально-етичні питання в ньому, проблема збереження загально-людських цінностей. Трагічна і комічна ситуації, їхня роль у розкритті головної думки, моралі.</p>	<p><i>Учень / учениця:</i> виразно і вдумливо читає твір, уміє переказувати його зміст, визначити ідею; уміє знаходити та коментувати реальне й уявне у творі; розкриває трагічну і комічну ситуації, їхню роль у втіленні ідеї, притчевої моралі; уміє придумати власне закінчення. <i>Усвідомлення значення загальнолюдських цінностей.</i></p>
4	<p>Ліна КОСТЕНКО. «Дощ полив...», «Кольорові миші», «Чайка на крижині», «Крила» Коротко про письменницю. Уявне, фантастичне і реальне в її поезіях. Ідея зіткнення неповторності й буденності, стандарту в «Кольорових мишах». Умовна, вигадана ситуація. Образ особливої дівчинки Анни. Ідея глибокого духовного наповнення людини — її «крилатості», що проявляється індивідуально. Духовне багатство — найбільший скарб у житті.</p>	<p><i>Учень / учениця:</i> виразно, вдумливо читає і коментує поезії, визначає їхні основні мотиви; пояснює умовність ситуації, зображеної в поезії «Кольорові миші», алегорію образу кольорових мишей; характеризує образ Анни, причину її відокремленості від загалу; вміє висловлювати власні роздуми, що виникли під час прочитання поезій; розуміє різницю між матеріальним і духовним; уміє визначити головну думку, розшифровувати й коментувати метафоричний підтекст образів, висловлювати власні міркування про духовність людини та її значення в сучасному житті; дискутує про необхідність бути духовно розвиненим і багатим. Вивчає напам'ять: 1 вірш (на вибір). <i>Формування неординарної особистості, розвиток творчої уяви, фантазії. Прищеплення прагнення зберегти в собі ці якості. Усвідомлення високих моральних якостей, духовного багатства людини.</i></p>
3	<p>Василь СИМОНЕНКО. «Лебеді материнства», «Ти знаєш, що ти — людина...», «Гей, нові Колумби й Магеллани...» В. Симоненко —</p>	<p><i>Учень / учениця:</i> розуміє й уміє пояснити поняття «ліричний герой»; виразно і вдумливо читає поезії; аналізує</p>
К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	<p>«лицар на білому коні» в українській літературі. Громадянські, патріотичні мотиви, піднесений пафос його лірики. Загальнолюдські цінності та ідеї.</p>	<p>їх, визначає їхні провідні мотиви та ідеї; коментує художні засоби, з'ясовує символічний зміст образу лебедів; висловлює власні роздуми про сенс людського буття, патріотизм, почуття власної гідності, самодостатності; дискутує про значення патріотизму в житті сучасної людини. Вивчає напам'ять: 1 вірш (на вибір). <i>Виховання любові до матері, Батьківщини, почуття власної гідності. Осмислення необхідності активної життєвої позиції та максимальної самореалізації.</i></p>
4	<p>Марина ПАВЛЕНКО. «Русалонька із 7-В, або Прокляття роду Кулаківських» Казкове й реалістичне в повісті-казці, час теперішній і минулий у ній. Роздуми про сенс людського життя, моральний вибір кожного. Добро і зло в повісті, у сучасному світі та в людині.</p>	<p><i>Учень / учениця:</i> уміє переказувати й коментувати сюжет повісті, пояснювати особливості композиції; уміє знаходити в ній казкове і реальне; характеризує образи дітей та дорослих, аналізує їхні вчинки; розкриває символічне значення образів старовинної шафи та чарівних коралів; виокремлює і з'ясовує роль художніх засобів у творі; висловлює власні роздуми про суть людського життя, моральний вибір кожного. <i>Спонування до творення і</i></p>

		<i>примноження добра, краси. Усвідомлення відповідальності за свою справу і вчинки.</i>
1	Любов ПОНОМАРЕНКО. «Гер переможений» Загальнолюдська ідея гуманізму й толерантності. Особливості художніх засобів новели (роль деталей, поєднання різних часових площин тощо). ТЛ: новела.	Учень / учениця: розуміє значення понять «толерантність», «гуманізм»; уважно читає новелу; пояснює головну думку в кожному епізоді; коментує власне розуміння закінчення твору; розвиває уміння визначити основну ідею твору, висловити своє розуміння її. Усвідомлення ролі й значення гуманізму, толерантності в розвитку людства і духовності кожної людини.
4	МИ – УКРАЇНЦІ Олег Ольжич. «Господь багатий нас благословив», «Захочеш – і будеш» (із циклу «Незнаному воякові») Олена Теліга. «Сучасникам», «Радість», «Пломінний день» Українські національні герої, лицарі	Учень / учениця: має уявлення про Україну періоду Другої світової війни, діяльність українських патріотів; уміє розповісти про життя і героїчну загибель Олега Ольжича й Олени Теліги; виразно й осмислено читати їхні поезії; розвине вміння аналізувати вірші, визначити їхні основні ідеї, мотиви;
К-ть годин	Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
	духу. Романтичний максималізм, сила духу, життєрадісність, шляхетність, патріотизм, висловлені образним словом. Ідея оптимізму і життєлюбства через художнє слово. Моральний заповіт нащадкам.	висловлює власні роздуми (дискутує) про сенс людського життя, формування себе як особистості. Вивчити напам'ять: 1 вірш (на вибір). <i>Усвідомлення духовної краси особистості, наділеної розумом, талантом, вірній гуманістичним переконанням. Плекання прагнення стати особистістю. Усвідомлення активної життєвої позиції як вияву європейськості.</i>
4	Олександр ГАВРОШ. «Неймовірні пригоди Івана Сила» Повість про пригоди українського силача, який став чемпіоном Чехословаччини та Європи з кількох видів спорту, об'їздив півсвіту, здобувши безліч перемог. Іван Сила (Іван Фірцак) — утілення непереможного духу українського народу, його доброти й щирості. Морально-етична проблематика твору: добро і зло, справжня дружба і любов, чесність і підступність.	Учень / учениця: ознайомлюється з історичною довідкою про Івана Фірцака; уміє переказувати зміст повісті, визначити головні проблеми, характеризувати образи героїв; висловлює міркування про необхідність серйозного ставлення до свого здоров'я, до спорту; про чесність у спортивних змаганнях; уміє придумати свою історію з головним героєм — Іваном Силою. <i>Формування життєстверджуючих, оптимістичних настроїв, бажання розвивати своє тіло, здобувати спортивні перемоги, досягати вершин у житті.</i>
3	Андрій МАЛИШКО. «Пісня про рушник», «Чому, сказати, й сам не знаю...», «Вчителька» Відомий український поет і його пісні, що стали народними. Патріотичні почуття, найвищі духовні цінності в них. Художні засоби донесення до читача ідей патріотизму, гуманізму, історичної пам'яті. Ліризм поезій А. Малишка.	Учень / учениця: знає основні відомості про поета та його пісні; виразно і вдумливо читає поезії; уміє визначити і прокоментувати основні мотиви, роль художніх засобів, символічність образів; розвиває уміння аргументовано висловлювати власні роздуми. Вивчає напам'ять: 1 вірш (на вибір). <i>Формування морально-етичних цінностей, розвиток естетичного смаку.</i>
4 (упро-довж року)	ЛІТЕРАТУРА РІДНОГО КРАЮ Ознайомлення з творами письменників-земляків.	Учень / учениця: знає письменників, які народилися в рідному краї; читає зразки їхніх творів; висловлює власні міркування про них. <i>Виховання шанобливого ставлення до талановитих земляків.</i>
2	УРОК-ПІДСУМОК Бесіда про твори, які вивчалися упродовж року й викликали найбільшу зацікавленість.	Учень / учениця: називає імена митців та їхні твори, які вивчалися; виокремлює серед них ті, які найбільше запам'яталися; висловлює міркування про найулюбленіші.

		<i>Формування власної думки та власної позиції у процесі пізнання і вивчення</i>
--	--	--